

INDEX GENERAL

AGRAÏMENTS	1
1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. Reflexió teòrica inicial.....	5
1.2. Hipòtesi general i objectius de la investigació.....	8
1.3. Metodologia i fonts.....	10
1.4. Estructura de la investigació.....	17
2. MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL	21
2.1. Desenvolupament sostenible: Una aposta de futur	23
2.2. Turisme sostenible	27
2.3. Ecoturisme: definicions i principis	37
2.4. Beneficis i desavantatges: necessitat de planificació i regulació de l'ecoturisme.....	51
2.4.1. Beneficis de l'ecoturisme	52
a) Educatius i conscienciadors	52
b) Desenvolupament local.....	52
c) Econòmics.....	53
d) Turístics	53
e) Conservacionistes	54
f) Polítics	55
2.4.2. Desavantatges de l'ecoturisme	55
2.5. L'Ecoturista: utopia o realitat?	60
2.6. Activitats i educació ambiental.....	71
2.7. Conclusions	80
3. L'ÀREA D'ESTUDI:	
MÈXIC, AMÈRICA CENTRAL I LES GRANS ANTILLES	83
3.1. Personalitat geogràfica de la regió d'estudi	85
3.2. Característiques físiques	87
3.2.1. Característiques climàtiques.....	98
3.3. Els ecosistemes	101

3.4.	Característiques socioeconòmiques	105
a)	Característiques demogràfiques :	106
b)	Problemes i reptes politicoeconòmics	110
3.5.	El turisme, un sector en alça	118
4.	PROTECCIÓ DELS RECURSOS NATURALS	123
4.1.	Introducció	125
4.2.	La Biodiversitat objecte de conservació i protecció. Els casos de Mèxic, Costa Rica i altres països.	137
a)	El cas de Mèxic	139
b)	El cas de Costa Rica	146
c)	Altres casos de representativitat de la biodiversitat de la regió	151
4.3.	Protecció dels recursos naturals. Evolució històrica i situació actual de les àrees naturals protegides a l'àrea d'estudi	153
4.3.1.	Antecedents històrics de la protecció	153
a)	Antecedents històrics de les àrees naturals protegides: el cas de Mèxic	160
b)	Antecedents històrics de les àrees naturals protegides: El cas de Costa Rica	167
c)	El cas de Cuba	170
d)	El cas de la República Dominicana	171
e)	El cas de Nicaragua	172
f)	El cas de Guatemala	172
g)	El cas d'Hondures	172
h)	El cas de Panamà	172
i)	El cas de El Salvador	173
4.4.	Les àrees naturals protegides a la regió	175
4.4.1.	Àrea Natural Protegida: definicions i objectius	175
a)	Les àrees protegides de Mèxic	183
b)	Les àrees protegides de Costa Rica	193
c)	Les àrees protegides de Cuba	200
d)	Les àrees protegides de la República Dominicana	203
e)	Les àrees protegides de Nicaragua	205
f)	Les àrees protegides de Guatemala	208
g)	Les àrees protegides d' Hondures	211
h)	Les àrees protegides de Panamà	215
i)	Les àrees protegides de El Salvador	217
j)	Corredor Biològic Mesoamericà: projecte comunitari de protecció	220
4.5.	Consideracions finals	221

5. PLANIFICACIÓ DE L'ECOTURISME.....	227
5.1. Introducció.....	229
5.2. Pla de Maneig de les àrees protegides destinades a l'activitat ecoturística	236
5.2.1. Balanç de la situació de les àrees protegides a l'àrea d'estudi.....	241
5.3. Planificació de l'ús turístic a les àrees protegides	246
5.4. Infraestructura i equipament a les àrees protegides	264
5.5. Administració del turisme a les àrees protegides.....	292
5.6. Finançament i economia de les àrees naturals protegides.....	308
5.7. Impactes negatius a les àrees protegides.....	326
6. IMPLEMENTACIÓ DE L'ECOTURISME A L'ÀREA D'ESTUDI: PRINCIPALS ACTUACIONS.....	339
6.1. Introducció.....	341
6.2. Països que incorporen l'ecoturisme com oferta complementària a un turisme de sol i platja consolidat: Mèxic, Cuba i la República Dominicana.....	345
6.2.1. Mèxic: la transició cap a un nou model de turisme?	345
6.2.2. Política ecoturística i principals atractius ecoturístics de Mèxic.....	352
6.2.2.1. Món Maia o Ruta Maia: estats de Chiapas, Campeche, Quintana Roo i Yucatán.....	357
a) Chiapas: objectiu turístic nacional	358
b) Ecoturisme a Quintana Roo: Cancún porta de l'ecoturisme?	364
c) Ecoturisme al Yucatán	370
6.2.2.2. Santuari de la Papallona Monarca: recurs estrella de l'estat de Michoacán	371
6.2.2.3. Circuit ecoturístic Mar de Cortés i Barrancas del Cobre	372
6.2.2.4. Ecoturisme a l'Estat d'Oaxaca.....	378
6.2.2.5. Altres estats amb potencial ecoturístic.....	379
6.2.3. Cuba i la República Dominicana: ecoturisme com a complement del sol i platja.....	381
6.3. Ecoturisme a Amèrica Central, una opció al desenvolupament.....	397
6.3.1. GRUP B: Costa Rica pionera en el desenvolupament de l'ecoturisme.....	402
6.3.2. Grup C: Ecoturisme als països centreamericans de Guatemala, Nicaragua, Panamà, Hondures i El Salvador.....	420
6.3.2.1. Introducció.....	420
a) Nicaragua.....	422
b) Guatemala	427
c) Panamà.....	433
d) República de El Salvador	435
e) Hondures.....	436
6.4. Conclusions	440

7. PROJECTES ECOTURÍSTICS: POBLACIÓ LOCAL, EMPRESARIS I COMPANYIES ESTRANGERES	449
7.1. Introducció.....	451
7.2. Paper de la població local en l'activitat ecoturística	457
7.2.1. Projectes locals per iniciativa endògena.....	468
7.2.2. Projectes locals impulsats per polítiques nacionals.....	477
7.2.3. Projectes locals impulsats per organitzacions no governamentals i organismes internacionals.....	489
7.2.4. Àrees protegides per comunitats on emprendre projectes ecoturístics.....	502
7.2.5. Projectes locals consolidats que han fracassat i exemples de casos amb potencial, però que no tenen l'èxit esperat.....	508
7.3. Iniciatives empresarials	520
7.3.1. Grans empresaris nacionals	531
7.4. Inversió estrangera.....	538
7.4.1. Iniciatives estrangeres de gran capacitat	542
7.4.2. Iniciatives estrangeres de petita capacitat.....	559
7.4.3. Inversió estrangera amb participació local	565
7.5. Inversió estatal: el cas de Cuba.....	567
7.6. Conclusions	570
8. CONCLUSIONS	579
9. BIBLIOGRAFIA	599
9.1. Referències bibliogràfiques	601
9.2. Adreces d'internet	640
9.3. Referències cartogràfiques.....	659
9.4. Tríptics.....	660

INDEX DE FIGURES

Figura 2.1: Principis del turisme sostenible	32
Figura 2.2: Turisme alternatiu i altres nous conceptes turístics	40
Figura 2.3: Activitats que ofereix Rumbos al Parc Natural Montemar (Cuba).....	73
Figura 5.1: Zonificació Parc Nacional Isla Contoy, Mèxic.....	248
Figura 5.2: Enquesta per regular els circuits turístics a Ría Lagartos (Mèxic)	256
Figura 5.3: Tríptic Parc Nacional Zapatera, Nicaragua	258
Figura 5.4: Programa d'Ecoturisme de l'Àrea de Conservació Guanacaste	262
Figura 5.5: Tríptic Sender Interpretatiu Las Palmas, Parc Nacional Braulio Carrillo, Costa Rica ..	272
Figura 5.6: Tríptic Canopy Tour, Costa Rica.....	273
Figura 5.7: Tríptic Telefèric Parc Nacional Braulio Carrillo, Costa Rica.....	274
Figura 5.8: Portada de la revista que edita FUNDECOR, Costa Rica	298
Figura 5.9: Canopy Tower, Parc Nacional Soberania, Panamà	319
Figura 6.1: Desplegable " <i>Ecoturismo en México</i> "	357
Figura 6.2: Tríptic: " <i>Xcaret, Paraíso Sagrado de la Naturaleza</i> ".....	368
Figura 6.3: Panoràmica i principals atractius turístics de Xcaret	369
Figura 6.4: Plànol de la situació de les principals instal·lacions i atractius de Xel-ha.....	369
Figura 6.5: Publicitat dels nous productes que ofereix Cuba.....	389
Figura 6.6: Publicitat Gran Parque Natural Topes de Collantes	393
Figura 6.7: " <i>Un pequeño país, TRES grandes mundos</i> ", eslògan turístic d'Hondures	438
Figura 7.1: Tríptic dels Allotjamentsn ecoturístics "tourist yù-ú" de l'Estat d'Oaxaca	488
Figura 7.2 Barceló Viatges (temporada estiu 1999).....	549
Figura 7.3: Cayo Naranjo, Grupo de Turismo Gaviota.....	562

INDEX DE QUADRES

Quadre 2.1: Principis del turisme sostenible: Conferència de Globe'90	29
Quadre 2.2: <i>Agenda XXI para la Industria de los Viajes y del Turismo</i>	30
Quadre 2.3: <i>Carta de Turismo Sostenible de Lanzarote</i>	31
Quadre 2.4: Principis d'acord de la ZTSC:	35
Quadre 2.5: Exemple de Codi de conducta de com ser un bon ecoturista	69
Quadre 3.1: Principals dades socioeconòmiques dels països que conformen l'àrea d'estudi	106
Quadre 3.2: Població, superfície i densitats dels grans conjunts regionals	107
Quadre 3.3: Importància de les diferents regions de Nicaragua en població i superfície (en %).....	107
Quadre 4.1: Biodiversitat mundial i mexicana.....	142
Quadre 4.2: Nombre d'espècies endèmiques a Mèxic i a nivell mundial	142
Quadre 4.3: Nombre d'espècies extintes o desaparegudes	143
Quadre 4.4: Característiques de les principals zones ecològiques de Mèxic	144
Quadre 4.5: Comparació de la riquesa d'ecosistemes, hàbitats i ecoregions entre Mèxic i Costa Rica.	146
Quadre 4.6: Tipus d'hàbitats i la seva extensió	148
Quadre 4.7: Tipus de bosc a Costa Rica	148
Quadre 4.8: Macrotipus de Vegetació a Costa Rica	149
Quadre 4.9: Ecosistemes costaners-marins a Costa Rica	150
Quadre 4.10: Nombre d'espècies endèmiques a Panamà	152
Quadre 4.11: Conclusions dels antecedents històrics de les àrees protegides a l'àrea d'estudi.	174
Quadre 4.12: Categories internacionals d'àrees protegides i els seus objectius de conservació.....	181
Quadre 4.13: Àrees protegides de Mèxic per categories de protecció	184
Quadre 4.14: Àrees protegides de Costa Rica per Àrees de Conservació.....	198
Quadre 4.15: Categories de gestió del SNAP de Cuba.	201
Quadre 4.16: Percentatge de superfície protegida per figures de protecció i per províncies de Cuba	202
Quadre 4.17: Àrees protegides de la República Dominicana per categories de protecció	204

Quadre 4.18: Àrees protegides de Nicaragua per figures de protecció	206
Quadre 4.19: Àrees protegides de Guatemala per figures de protecció	210
Quadre 4.20: Àrees protegides d'Hondures per figures de protecció	212
Quadre 4.21: Àrees protegides de Panamà per figures de protecció	216
Quadre 4.22: Sistema d'Àrees Naturals Protegides Prioritàries (SANPP) de El Salvador	219
Quadre 4.23: Característiques del SNAP dels països de la regió	221
Quadre 5.1: Els cinc elements claus de l'estratègia de l'ecoturisme de McCotter	230
Quadre 5.2: Potencial turístic de les àrees protegides. Qüestionari per seleccionar les àrees protegides com a destins turístics	231
Quadre 5.3: Codi de conducta per prestadors de serveis turístics: el cas de Mèxic	234
Quadre 5.4: Funcionament de les ANP de Mèxic per categories de protecció	242
Quadre 5.5: Àrees pilot de Mèxic	243
Quadre 5.6: Capacitat de Càrrega Permissible a les àrees protegides de Costa Rica	254
Quadre 5.7: Etapes del Maneig d'Impactes dels Visitants (MIV)	255
Quadre 5.8: Mesures per reduir l'impacte segons Jim	259
Quadre 5.9: La planificació de l'ecoturisme en els plans de maneig de les A.N.P. de Mèxic	261
Quadre 5.10: Infraestructures i serveis a les àrees protegides de Mèxic	276
Quadre 5.11: Infraestructures i serveis a les àrees protegides d'Hondures	280
Quadre 5.12: Infraestructures i serveis a les àrees protegides de Panamà	283
Quadre 5.13: Infraestructura i serveis a les àrees protegides de Guatemala	285
Quadre 5.14: Infraestructures i serveis a les àrees protegides de Costa Rica	288
Quadre 5.15: Administració a les àrees protegides de Guatemala	299
Quadre 5.16: Administració de les àrees protegides d'Hondures	303
Quadre 5.17: Tarifes (pesos-dòlars) dels Parcs Nacionals de la República Dominicana	317
Quadre 5.18: Possibles impactes relacionats amb el turisme a les àrees protegides	327
Quadre 6.1: Principals atractius ecoturístics de l'Estat de Chiapas	361
Quadre 6.2: Turisme per l'avistament de Balenes grises a Baja California Sud	378
Quadre 6.3: Programa ofert per la Cadena Hoteles Horizontes del Ministerio de Turismo de Cuba	387
Quadre 6.4: Oferta de Turisme de la Naturalesa del Programa Gaviota	394

Quadre 6.5: Productes turístics de Costa Rica	406
Quadre 6.6: Destins turístics i tipus de turisme Nicaragua	425
Quadre 6.7: "Incentivos y Beneficios de la Ley de Incentivos de Nicaragua"	426
Quadre 6.8: Principals destins ecoturístics de Guatemala.....	432
Quadre 6.9: Zones a desenvolupar turísticament segons el <i>Plan Maestro de Desarrollo Turístico de Panamá (1993-2002)</i>	434
Quadre 7.1: Proposta de tipologia de construccions i edificis per l'ecoturisme	453
Quadre 7.2: Proposta de categorització de les empreses d'allotjament ecoturístiques de la República Dominicana (Dep. de Ecoturismo y Medio Ambiente de la Sector).....	455
Quadre 7.3: Membres de COOPRENA R.L. Iniciatives ecoturístiques de Costa Rica.....	473
Quadre 7.4: Projectes ecoturístics finançats per FONAES, Mèxic.....	480
Quadre 7.5: Resum de Projectes Ecoturístics finançats pel Programa de Pequeñas Donaciones del PNUD	496
Quadre 7.6: Iniciatives d'empresaris locals	521
Quadre 7.7: Calendari d'activitats programades per Rancho Lobos	530
Quadre 7.8: Iniciatives de grans empresaris	534
Quadre 7.9: Iniciatives estrangeres de gran capacitat	544
Quadre 7.10: Iniciatives estrangeres petita capacitat	560
Quadre 7.11: Allotjaments del Grupo Turístico Gaviota a les àrees protegides	563
Quadre 7.12: Projectes hotelers a la costa maia.....	565
Quadre 7.13: Allotjaments de la Companyia Horizontes a les àrees protegides del país.....	568

INDEX DE FOTOGRAFIES

Fotografia 2.1: Jardí botànic de cactàcies, CANTE, Mèxic.....	75
Fotografia 2.2: Guia de la Fundación Cocibolca donant recomanacions als turistes abans de visitar el Parc Nacional Mombacho, Nicaragua	78
Fotografia 5.1: Centre de visitants Parc Nacional Masaya, Nicaragua	269
Fotografia 5.2: Sender Parc Nacional Braulio Carrillo, Costa Rica.....	271

Fotografia 5.3: Sender Parc Nacional Braulio Carrillo, Costa Rica.....	271
Fotografia 5.4: Instal·lacions del Telefèric de Braulio Carrillo, Costa Rica	274
Fotografia 5.5: Rètol de la Fundació Cocibolca a la R.N. Volcán Mombacho, Nicaragua.....	301
Fotografia 5.6: Embarcació que fa tours per la Reserva Ria Lagartos, Mèxic.....	321
Fotografia 5.7: Acumulació de brossa a la Reserva de la Biosfera de Sian Ka'an, Mèxic	328
Fotografia 5.8: Arc d'entrada a la Reserva de la Biosfera de Sian Ka'an, Mèxic.....	330
Fotografia 5.9: Alta concentració d'embarcacions R.E.B. de Celestún, Mèxic.....	335
Fotografia 7.1: Albergue El Silencio	471
Fotografia 7.2: Albergue Cerro Oro.....	471
Fotografia 7.3: Albergue Ecoverde.....	471
Fotografia 7.4: Campamento controlado de Calakmul	477
Fotografia 7.5: Ecoalberg La Rosario, Parc Nacional La Tigra, Hondures	501
Fotografia 7.6: Rara Avis Rain Forest Lodges	525
Fotografia 7.7: Pachira Lodge (Costa Rica).....	525
Fotografia 7.8: Posada Cerro la Vieja (Panamà)	525
Fotografia 7.9: La Casa de Don David (Guatemala).....	525
Fotografia 7.10 i 7.11: Canopy Tower (Panamà).....	532
Fotografia 7.12: Hotel Punta Leona (Costa Rica).....	532
Fotografia 7.13: Playa Esmeralda, Complex Sol Melià (Cuba).....	554
Fotografia 7.14: Villas científiques Gamboa (Panamà)	556
Fotografia 7.15: Panoràmica del Resort.....	556
Fotografia 7.16: Al Natural Resort (Panamà)	561
Fotografia 7.17: Motel Horizontes Gran Piedra.....	567

INDEX DE GRÀFICS

Gràfic 3.1: Classificació ambiental dels grans ecosistemes de Mèxic, Amèrica Central i illes del Carib	102
Gràfic 3.2: Arribades de turistes a Mèxic (1993-2000)	119
Gràfic 3.3: Arribades de turistes a Cuba i República Dominicana (1993-2000).....	120
Gràfic 3.4: Arribades de turistes a Amèrica Central (1993-2000)	121
Gràfic 3.5: Distribució dels ingressos de divises generades pel turisme a Amèrica Central (2000)	121
Gràfic 4.1: Què és la biodiversitat?.....	138
Gràfic 4.2: Espècies a nivell mundial	141
Gràfic 4.3: Espècies amenaçades o en perill d'extinció a Mèxic.....	143
Gràfic 4.4: Categories ecològiques de les espècies a Costa Rica.....	147
Gràfic 4.5: Creixement de la superfície protegida de Mèxic (1917- 1993).....	165
Gràfic 4.6: Creixement de les àrees protegides de Costa Rica (1970-1998).....	170
Gràfic 4.7: Percentatge de la superfície protegida de Mèxic per figures de protecció.....	187
Gràfic 4.8: Percentatge de la superfície protegida de Costa Rica per figures de protecció.....	196
Gràfic 4.9: Percentatge de la superfície protegida de Nicaragua per figures de protecció.....	208
Gràfic 4.10: Percentatge de la superfície protegida de Guatemala per figures de protecció.....	209
Gràfic 4.11: Percentatge de la superfície protegida d'Hondures per figures de protecció.....	214
Gràfic 4.12: Percentatge de la superfície protegida de Panamà per figures de protecció	217
Gràfic 5.1: Situació de les àrees protegides pel que fa a infraestructures.....	290
Gràfic 5.2: Distribució dels diferents equipaments a les àrees protegides	291
Gràfic 5.3: Distribució del pressupost bàsic d'una àrea protegida.....	309
Gràfic 6.1: Taxa de creixement hipotètica de les arribades de turistes internacionals a les Amèriques per subregions (1995-2020)	343
Gràfic 6.2: Distribució per subregions dels turistes que rebria la regió de les Amèriques l'any 2020	343
Gràfic 6.3: Ingressos de turistes i divises a Costa Rica (1987-2000).....	404
Gràfic 6.4: Visitants nacionals i estrangers a les àrees protegides de Costa Rica (1984-1999)	408

INDEX DE MAPES

Mapa 3.1: Àrea d'estudi	86
Mapa 3.2: Principals elements del medi físic. Mèxic, Amèrica Central i les Grans Antilles.....	89
Mapa 3.3: Principals estructures de relleu de Mèxic	92
Mapa 3.4: Total de pluviositat anual a Mèxic i Amèrica Central	99
Mapa 3.5: Principals tipus de climes de Mèxic.....	100
Mapa 3.6: Grans ecosistemes de Mèxic, Amèrica Central i les illes del Carib.....	104
Mapa 3.7: Províncies de l'illa de Cuba.....	110
Mapa 3.8: PIB per càpita (PPA USA) l'any 2001 als països d'Amèrica Central, Mèxic i les Grans Antilles.....	115
Mapa 4.1: Països considerats com megadiversos	140
Mapa 4.2: Vegetació potencial de Mèxic segons Rzedowski	145
Mapa 4.3: Àrees protegides de Mèxic	183
Mapa 4.4: Àrees de Conservació de Costa Rica (SINAC).....	199
Mapa 4.5: Àrees protegides de Costa Rica	200
Mapa 4.6: Àrees protegides de Nicaragua	207
Mapa 4.7: Àrees protegides d'Hondures	213
Mapa 4.8: Principals àrees protegides de Panamà	215
Mapa 4.9: Corredor Biològic i Sistema d'Àrees Naturals Protegides (SANP) de El Salvador.....	218
Mapa 6.1: Principals àrees protegides d'interès turístic a l'Estat de Chiapas	360
Mapa 6.2: Corredors turístics a l'Estat de Quintana Roo	364
Mapa 6.3: Circuit Barrancas del Cobre- Mar de Cortés.....	375
Mapa 6.4: Distribució del nombre d'àrees seleccionades per desenvolupar l'ecoturisme	385

Sigles i Acrònims *

ABIPA	Asociación de Productores Agrícolas de Bijagua (CR)
ACDI	Agència Canadenca de Desenvolupament Internacional
ACEIVPA	Asociación para el Estudio e Investigaciones de la Vertiente del Pacífico (CR)
ACG	Área de Conservación de Guanacaste (CR)
ACLA-C	Área de Conservación la Amistad Caribe (CR)
ACLA-P	Área de Conservación la Amistad Pacifico (CR)
ACOPAC	Área de Conservación Pacífico Central (CR)
ACOSA	Área de Conservación Osa (CR)
ACT	Área de Conservación Tempisque (CR)
ACTO	Área de Conservación Tortuguero (CR)
ACVC	Área de Conservación Cordillera Volcánica Central (CR)
ADEPAS	Asociación para el Desarrollo Sostenible del Pacífico Sur (CR)
AEC	Asociación Estados del Caribe
AECI	Agencia Española de Cooperación Internacional
AESMO	Asociación Ecológica Marcos (H)
AID	Agencia para el Desarrollo Internacional
ALIDE	Alianza Centroamericana para el Desarrollo Sostenible
AMAV	Asociación Mexicana de Agencias de Viajes (M)
AMTAVE	Asociación Mexicana de Turismo Alternativo y Ecoturismo (M)
ANCON	Asociación para la Conservación de la Naturaleza (P)
ANP	Àrees Naturals Protegides
ANT	Área Natural Turística (CU)
APFF	Àrea de Protecció de Flora i Fauna
APRM	Área Protegida de Recursos Manejados (CU)
APSL	Áreas Protegidas de Significación Local (CU)
APSN	Áreas Protegidas de Significación Nacional (CU)
APUM	Área Protegida de Usos Múltiples

* Després de cada acrònim o sigla hi figura, si escau, la inicial del país de procedència. CR: Costa Rica; CU: Cuba; ES: El Salvador; G: Guatemala; H: Honduras; M: Mèxic; N: Nicaragua; P: Panamà; RD: La República Dominicana.

ARI	Autoridad de la Región Interoceánica (P)
ASCONA	Asociación Costarricense para la Conservación de la Naturaleza (CR)
ASECOVE	Asociación Ecológica Corazón Verde (H)
ASODECAH	Asociación para el Desarrollo de Conciencia Ambiental y Humana (CR)
ATEC	Asociación de Talamanca para el Ecoturismo y la Conservación (CR)
AUM	Área de Uso Múltiple (G)
BICA	Asociación para la Conservación de las Islas de la Bahía (H)
BID	Banco Interamericano de Desarrollo
BP	Biotopo Protegido (G)
CA	Capacitat Administrativa
CALITUR	Cámara de Turismo de Liberia (CR)
CAMAMET	Cámara Nacional de Microempresarios Turísticos (CR)
CAMTUR	Cámara de Turismo de Guatemala (G)
CANATUR	Cámara Nacional de Turismo de Costa Rica (CR)
CARICOM	Caribbean Community
CATIE	Centro Agronómico Tropical de Investigación y Enseñanza (CR)
CATUOSA	Cámara de Turismo de Osa (CR)
CCAD	Comisión Centroamericana de Ambiente y Desarrollo
CCC	Cooperación Caribeña de Conservación
CC-CAC	Confederación Cooperativa de Centroamérica y el Caribe
CCE	Capacitat Càrrega Efectiva
CCF	Capacitat de Càrrega Física
CCR	Capacitat de Càrrega Real
CCT	Consejo Centroamericano de Turismo
CECON	Centro de Estudios Conservacionistas (G)
CEN	Consejo Nacional de Ecoturismo
CIPROTUR	Centro de Información y Promoción Turística de Osa (CR)
CITES	Convención Internacional para el Comercio de Especies Amenazadas de Flora y Fauna
CMAS	Conferencia Mundial de Actividades Subacuáticas
CNUMAD	Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament
COHDEFOR	Corporación Hondureña de Desarrollo Forestal (H)
COMARNA	Comisión Nacional para la Protección del Medio Ambiente y la Conservación de los Recursos Naturales (CU)
CONABIO	Comisión Nacional para el conocimiento y uso de la biodiversidad (M)
CONADE	Comisión Nacional de Deporte (M)
CONAMA	Comisión Nacional de Medio Ambiente de Guatemala (G)

CONAP	Consejo Nacional de Áreas Protegidas (H)
CONAP	Consejo Nacional de Áreas Protegidas de Guatemala (G)
CONCAUSA	The Central America-US Joint Accord on Biodiversity, Energy, Environmental Legislation and Trade and Investment
CONOPAN	Comisión Nacional de Obras en Parques Naturales (M)
COOPETURLI	Cooperativa Turística de Limón (CR)
COPRENA	Consortio Cooperativo Red Ecoturística Nacional (CR)
CST	Certificado de Sostenibilidad Turística (CR)
CULTUR	Patronato de las Unidades de Servicios Culturales y Turísticos del Estado de Yucatán (M)
DGF	Dirección General Forestal (CR)
DGVS	Dirección General de Vida Silvestre (CR)
DiBio	Dirección General de Biodiversidad (H)
END	Elemento Natural Destacado (CU)
FAO	Organització de les Nacions Unides per l'Alimentació i l'Agricultura
FECON	Federación Costarricense para la Conservación de la Naturaleza (CR)
FEDECATUR	Federación de Cámaras Centroamericanas de Turismo
FIAES	Fondo Iniciativa para las Américas
FIDEMEC	Federación Interamericana para el Desarrollo de Capitales
FINANP	Fideicomiso Nacional para las Áreas Naturales Protegidas (M)
FITH	Federación Indígena Tawahka de Honduras (H)
FMAM	Fons per al Medi Ambient Mundial
FONAES	Fondo Nacional de Apoyo a las Empresas Sociales (M)
FONATUR	Fondo Nacional de Fomento al Turismo (M)
FUCAGUA	Fundación Calentura, Guaimoreto (H)
FUCELA	Fundación Celaque (H)
FUCSA	Fundación de Cuero Salado (H)
FUNDACA	Fundación para el Desarrollo del Área de Conservación Arenal (CR)
FUNDAECO	Fundación para el Ecodesarrollo y la Conservación (G)
FUNDECOR	Fundación para el Desarrollo de la Cordillera Volcánica Central (CR)
FUNDESA	Fundación para el Desarrollo de Guatemala (G)
GEF	Global Environmental Facility
GPNSM	Gran Parque Nacional Sierra Maestra (CU)
GPS	Global Position System
Ha	Hectárea
ICT	Instituto Costarricense de Turismo (CR)
IDA	Instituto de Desarrollo Agrario (CR)

IDAEH	Instituto de Antropología e Historia (Guatemala)
IDH	Index de Desenvolupament Humà
IHA	International Hotel Association
IHEI	International Hotel Environment Initiative
IHT	Instituto Hondureño de Turismo (H)
IICA	Instituto Interamericano de Cooperación para la Agricultura
INAB	Instituto Nacional de Bosques (G)
INBio	Instituto Nacional de Biodiversidad (CR)
INC	Instituto Nicaragüense de Cultura (N)
INCAE	Instituto Centroamericano de Administración de Empresas
INE	Instituto Nacional de Antropología e Historia
INE	Instituto Nacional de Ecología (M)
INGUAT	Instituto Guatemalteco de Turismo (G)
INRENARE	Instituto de Recursos Naturales Renovables (P)
INTUR	Instituto Nicaragüense de Turismo (N)
INVU	Instituto Nacional de Vivienda y Urbanismo (CR)
IPAT	Instituto Panameño de Turismo (P)
IPH	Index de Pobreza Humana
IPN	Instituto Politécnico Nacional
IRENA	Instituto Nicaragüense de Recursos Naturales y del Ambiente (N)
LEAC	Línea de Extensión Ambiental Comunitaria (Costa Rica)
LGEEPA	Ley General de Equilibrio Ecológico y la Protección al Ambiente (M)
MAB	Programa Man and Biosphere
MAG	Ministerio de Agricultura (CR)
MARENA.	Ministerio del Ambiente y Recursos Naturales (N)
MEP	Ministerio de Educación Pública (CR)
MINAE	Ministerio de Medio Ambiente y Energía (CR)
MINTUR	Ministerio de Turismo de Cuba (C)
MIRENEM	Ministerio de Recursos Naturales, Energía y Minas (CR)
MIV	Maneig d'Impactes dels Visitants
MMCA	Mercado Común Centroamericano
MN	Monumento Nacional
MOPT	Ministerio de Obras Públicas y Transporte (CR)
OCDE	Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
OEA	Organización de Estados Americanos
OET	Organización de Estudios Tropicales (CR)

OMT	Organització Mundial de Turisme
ONG	Organització no Governamental
ONU	Organitzación de las Naciones Unidas
ORMA	Oficina Regional para Mesoamérica de la UICN
PANAVIS	Servicio de Parques Nacionales y Vida Silvestre (ES)
PCDPIFM	Programa de Capacitación para el Desarrollo de los Pueblos
PIB	Producte Interior Brut
PMN	Parc Marí Nacional
PN	Parc Nacional
Pnat	Parque Natural (Cuba)
PNM	Parque Nacional Marino (Costa Rica)
PNUMA	Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient
POA	Programa Operativo Anual
PPA	Poder Paritat Absoluta
PPD	Programa de Pequeñas Donaciones
PRODEFOR	Proyecto de Desarrollo Forestal (G)
PROESA	Fundación Promotora de Productores y Empresarios Salvadoreños (ES)
PROFEPA	Procuroría Federal de Protección al Ambiente
PROSIGUA	Programa de Apoyo al Sector Informal de Guatemala (G)
RAAN	Región Autónoma del Atlántico Norte (N)
RAAS	Región Autónoma del Atlántico Sur (N)
RB	Reserva Biológica (CR)
RB	Reserva de la Biosfera
RE	Reserva Ecológica (CU)
REB	Reserva Especial de la Biosfera
REDS	Regiones Especiales de Desarrollo Sostenible
RF	Refugio de Fauna (CU)
RF	Reserva Forestal (CR)
RFM	Reserva Florística Manejada (CU)
RN	Reserva Natural (CR)
RNFS	Refugio Natural de Fauna Silvestre (CR)
RNVS	Reserva Natural de Vida Silvestre (CR)
SAHOP	Secretaría de Asentamientos Humanos y Obras Públicas (M)
SARH	Secretaría de Agricultura y Recursos Hidráulicos (M)
SECTUR	Secretaría de Turismo de México (M)
SEDUE	Secretaría de Desarrollo Urbano y Ecología (M)

SEMA	Secretaría Ejecutiva del Medio Ambiente (ES)
SEMARNAP	Secretaría de Medio Ambiente, Recursos Naturales y Pesca (M)
SIGAP	Sistema Guatemalteco de Áreas Protegidas (G)
SINAC	Sistema Nacional de Áreas de Conservación (CR)
SINAP	Sistema Nacional de Áreas Protegidas
SISAP	Sistema Salvadoreño de Áreas Protegidas (ES)
SITCA	Secretaría Integrada de Turismo en Centroamérica
SNAP	Servicio Nacional de Áreas Protegidas (CU)
SPN	Servicio de Parques Nacionales (CR)
STE	Secretaria Técnica de Ecoturismo
STRI	Smithsonian Tropical Research Institut
TNC	The Nature Conservancy
UCR	Universidad de Costa Rica (CR)
UIA	Universidad Iberoamericana (M)
UICN	Unión Internacional para la Conservación de la Naturaleza y los Recursos Naturales
ULACIT	Universidad Latinoamericana de Ciencia y Tecnología (CR)
UNACCOOP	Unión Nacional de Cooperativas (CR)
UNED	Universidad Estatal a Distancia (CR)
USAC	Universidad de San Carlos (G)
USAID	Agència dels Estats Units per el Desenvolupament Internacional
WWF	World Wildlife Found / Fondo Mundial para la Naturaleza
ZEPDT	Zonas Especiales de Planeamiento y Desarrollo Turístico
ZP	Zona Protectora (Costa Rica)
ZPF	Zona Protectora Forestal
ZTSC	Zona de Turismo Sostenible del Caribe